"గౌరీపతి మామయ్యదగ్గర కొన్నాళ్ళు ఉండొస్తాను, నాన్నా!"

హాలు మధ్య ఈజీఛెయిర్లో వారపత్రిక చూస్తూన్న కృష్ణమూర్తి గారు ఉలిక్కిపడి తల పంకించారు లలిత కేసి. చేటలో బియ్యం పోసుకుని బెడ్డ లేరుతున్న అనసూయమ్మ అయోమయంగా చూసింది కూతురివేపు.

గుమ్మాని కో వార నిలిచి తల వంచుకుని కాలి బొటనవేలు నేలన రాస్తూండిపోయింది లలిత.

"నీకు చూడాలని ఉంటే అందరం వెళ్ళి నాలుగు రోజులు ఉండొద్దామమ్మా!" ఈజీఛెయిర్లోంచి లేచి కూతురికి దగ్గరగా నడిచి లాలనగా పలికారు కృష్ణమూర్తి.

"అలాకాదు, నాన్నా! కొంత కాలం ఈ ప్రాంతానికి దూరంగా, విశ్రాంతిగా గడపాలని ఉంది." లలిత గొంతులో తన నిర్ణయాన్ని మార్చుకోలేని దుర్బలత.

కృష్ణమూర్తి ఏం మాట్లాడలేక పోయారు కాస్సేపు.

"కొడుకు వైనా, కూతురు వైనా నువ్వే మాకు. నీ మీదే ప్రాణాలు పెట్టుకుని బ్రతుకుతున్నాం. వృద్ధాప్యంలో ఈ అమ్మని ఒంటరిదాన్ని చేస్తావా, లలితా?" అనసూయమ్మ గొంతు జీర బోయింది. ఆమె మాతృ హృదయం కూతురు మిగిల్చి పోయే వియోగాన్ని తట్టుకోలేకపోయింది.

తల్లి కేసి చూసి చూపులు దింపుకుంది లలిత. ఆ కళ్ళలోకి చూస్తూ తన నిర్ణయాన్ని చెప్పి ఒప్పించలేని బలహీనత తనకి అనుభవం.

"చూడమ్మా! నాన్న ఉండగా నువ్వు ఒంటరిదాని వెలా అవుతావు? ఈ ఒక్కసారికి నా మాట కాదనకమ్మా. జీవితంలో ఇది మిమ్మల్ని కోరుతున్న చివరి కోరిక. నన్ను వెళ్ళనివ్వండి, నాన్నా!" లలిత గొంతులో చెప్పలేని వేడికోలు.

గాభరాగా చూశారు కూతురు కేసి కృష్ణమూర్తి. అనసూయమ్మ లలితను దగ్గరికి తీసుకుని కన్నీరు కార్చింది. గుండెల్లో పొదువుకుంది. వాళ్ళిద్దరి ముప్ఫయ్యేళ్ళ దాంపత్యానికి మిగిలిన ఒకే ఒక తీయని గుర్తు. నోచిన ఎన్నో నోముల ఫలితంగా ఆ నట్టింట వెలిగిన చిరుదీపం లలిత.

లలితకి తెలుసు — తల్లీ, తండ్రీ తన్ని వదిలి ఉండలేరని. కానీ, తనకు మనసుంది. త నిప్పటికే చాలా అలిసిపోయింది. ఈ నైరాశ్యాన్ని తను మరి మోయలేదు. ఈ బలవంతపు వైరాగ్యం తనకు మరి సాధ్యం కాదు. మార్పు కావాలి. విశ్రాంతి కావాలి. గుండెల్ని తేలిక

> సాటి మనుషులు మన కీర్తి ప్రతిష్ఠలు చూచి గౌరవిస్తారు. భగవంతుడు మన శీలసంపద చూస్తాడు.
> —పెయిన్

చేసుకోవాలి. తన్ను గుర్తు చేయని మనుష్యుల మధ్య, మనసుల మధ్య కొత్త గాలి పీల్చాలి.

కూతురి నిర్ణయం వెనక కలచి వేస్తూన్న గతం, పోగొట్టుకున్న ఆనందం, రాలిపోయిన ఆశలు, ఎండిపోయిన సరదాలు, ఇగిరిపోయిన జీవిత సౌభాగ్యం తలపుకొచ్చి ఖిన్నులయ్యారు దంపతు లిద్దరూ. *కాదనలేని బలహీను లయ్యారు.* లలితని ఆపే భాష, భావం, ప్రేమ, మమత మూగవోగా నిశ్శబ్దంతో బరువుగా నిలబడిపోయారు.

మూడు రోజుల అనంతరం బావమరిదికి లలిత బయలుదేరుతున్నట్లుగా టెలిగ్రామ్ ఇస్తూన్నప్పుడు తనకు తానే కూతుర్ని దూరం చేసుకుంటున్నట్లుగా బాధతో కొట్టుకుపోయారు కృష్ణమూర్తి.

అత్తయ్య పోయాక గౌరీపతి మామయ్య ఉన్న కాస్త కొంప అమ్మేసి, ఉన్న ఊరు వదిలేసి తీర్థయాత్రల కంటూ ఎటో వెళ్ళిపోయాడు ఆరేళ్ళ క్రితం. చాలా కాలం మామయ్య ఎక్కడున్నదీ జాడ తెలియలే దెవ్వరికీ. ఆటు తరవాత రెండేళ్ళ క్రితం హఠాత్తుగా ఓ రోజు ఊడిపడ్డాడు. కొండ ప్రాంతాల గిరిజనుల పిల్లలకి పాఠశాల తెరిచి విద్యా బోధన చేస్తున్నట్లు చెప్పాడు. తన్ను తన వెంట పంపించమని అడిగాడు. ఆ తరవాత ఎన్నో ఉత్తరాలు వ్రాశాడు. తన ప్రతి పుట్టిన రోజుకి ఏదో బహుమతి పంపిస్తుండేవాడు. పిల్లల్లేని మామయ్య, తనంటే చిన్నప్పట్నుంచి ప్రాణం పెట్టే వాడు. తనొకసారి మేడమెట్ల మీదించి జారి పడి, పెదిమలు చిట్లి, జ్వరం చేసి మూసిన కన్ను తెరవని స్థితిలో ఉన్నప్పుడు తన మంచంలో కూర్చుని తనకేసి అపేక్షగా చూసిన మామయ్య కళ్ళలో నీళ్ళు తనెప్పటికీ మరిచిపోలేదు. పది రోజుల క్రితం మళ్ళీ ఉత్తరం వ్రాశాడు, త న్నోమారు పంపించమని. పక్కమీద మెల్లగా వత్తిగిలింది నిద్ర కళ్ళను మామయ్య తాలూకు స్మృతులతో. ఇన్నాళ్ళకి, ఇన్నేళ్ళకి తను మళ్ళీ మామయ్యను చూడబోతున్నది. కొత్త జీవితాన్ని ప్రారంభించబోతున్నది.

తెల్లవారగట్ల నాలుగు గంటలు కొట్టింది పోలీసురాణాలో. చీకటి విడుతూన్న ఆకాశం వెలా తెలా పోతూంది. తూర్పున పొడిచిన వేగుచుక్క మెరుస్తూంది. మంద్ర మంద్రంగా వీస్తూన్న చలి సన్నగా వణికిస్తూంది. గాలి ఊపుకి ప్లాట్‌ఫారమ్ కేసి వాలిన తురాయి చెట్టు కొమ్మ కదిలి మంచుబిందువులు రాలుస్తూంది. అనసూయమ్మ చీర కొంగు నెత్తిమీదికి లాక్కుంది.

"రావద్దంటే విన్నావు కావమ్మా. నీ ఆరోగ్యం అసలే అంతంత మాత్రం" అన్నది లలిత, వణుకుతూన్న తల్లి కేసి.

అనసూయమ్మ సమాధానం చెప్పకుండా సన్నగా, నీరసంగా నవ్వింది. "నిన్ను విడిచిపెట్టి ఉండవలసిన రోజు లిలాటి వవుతాయని కల్లోకూడా అనుకోలేదు." పూడుకుపోయిన గొంతు వెంట కళ్ళలో నీళ్ళు ఉబికాయి.

తల్లి కేసి లలిత దీనంగా చూసిం దొక్క క్షణం. తండ్రి పరిస్థితీ అలాగే ఉంది. కానీ, పెదాలు బిగబట్టి నిగ్రహించుకుంటున్నారు. తల తిప్పి సిగ్నల్ దీపాల కేసి చూసింది. అవి కొన్ని క్షణాలు మసకబారాయి లలిత కళ్ళల్లో. తనకి మాత్రం లేదా బాధ? అమ్మని, నాన్నని వదలిపెట్టి ఉండడం తనకి మాత్రం సంబరమా? కానీ, తప్పదు. ఈ జన్మకు పూడ్చుకోలేని వెలితిని గుర్తు చేసే జీవితంతో తను రాజీ పడలేదు.

ఇంతలో కూతేసుకుంటూ రైలు వచ్చి నిలబడింది భుక్తాయాసంగా.

ప్లాట్‌ఫారమ్‌మీద కంపార్ట్‌మెంట్లలో సందడి మొదలైంది. కాఫీ, బిస్కెట్లు అమ్ముకునే కుర్రాళ్ళ కేకలతో, ఎక్కే దిగే జనాల హడావుడితో కోలాహలంగా తయారైంది స్టేషనంతా.

"మంచు పడుతూంది. పెట్టెలో కూర్చుందాం, నాన్నా, ఇంకా టైమ్ ఉందిగా?"

కృష్ణమూర్తి, అనసూయ కూతురితోపాటు కంపార్ట్‌మెంటులోకి ప్రవేశించారు. లోపల జనం పలచగా ఉన్నారు. లింకు విడదీయగా ఇంజన్ నీళ్ళు పోసుకోవడాని కెళ్ళింది. సూట్‌కేసు లోంచి శాలువా తీసి తల్లి బుజాల్ని కప్పింది లలిత.

చాలాసేపు ముగ్గురి మధ్య నిశ్శబ్దం బరువుగా ఊపిరి తీసింది.

"ఉత్తరాలు రాస్తూ ఉండు." ఎలాగో గొంతు పెకలించుకుని పలికారు కృష్ణమూర్తి, సిగ్నల్ రెక్క వాలి ఆకుపచ్చ దీపాన్ని స్పష్టం చేస్తుండగా.

అనసూయమ్మ కళ్ళొత్తుకుంటూ భారమైన అడుగులతో భర్త వెంట దిగింది ప్లాట్‌ఫారమ్ మీదకు. గార్డ్ విజిల్ వేశాడు. బండి కదిలింది మెల్లగా.

"ఆరోగ్యం జాగ్రత్త. అమ్మను దిగులు పడద్దని చెప్పండి." ఆ తరవాత ఏవో ఏవో చెప్పింది లలిత. బండి వేగం అందుకోవటంలో గాలిలో కలిసిపోయాయి. ఔటర్ సిగ్నల్ దాటి మలుపు తిరిగిన బండి వెనక తెల్లవారుజాము విరిసిన చీకట్లలో దెబ్బతిన్న గువ్వల్లా ప్లాట్‌ఫారమ్‌మీద మిగిలిపోయారు కృష్ణమూర్తి, అనసూయ.

కిటికీ పక్క సీటున కూర్చుని సగం వరకూ మూసి ఉన్న గాజుపలకను పూర్తిగా ఎత్తేసి, చీకటి తెరల మాటున అప్పుడప్పుడే పొటమరిస్తూన్న లేత వెలుగులో స్పష్టాస్పష్టంగాని రైలు వెంట వెనక్కి జారిపోతున్న చేల కేసి, టెలిగ్రాఫ్ స్తంభాల కేసి, గుడ్డిగా దూరాన మినుకు మినుకు మంటూ వెలుగుతూన్న దీపాల కేసి, *అప్పుడే గూళ్ళు* విడుస్తూన్న పక్షుల కేసి చూస్తూండిపోయింది లలిత. ఆమె కెదురుగా పడి వయస్కులయిన ఆంగ్లో—ఇండియన్ దంపతులు, వారి తాలూకు మగతగా తూగుతున్న ఇద్దరు పిల్లలు, మరో వైపు ఎవరిదో ఆఫీసర్ కుటుంబంలా ఉంది. మొదట తా నెక్కినప్పుడు లేరు. కంపార్ట్‌మెంటులోని కాసిని మంది కేసి ఓ మారు పరికించి, చిన్నగా ఆవులించి మెల్లగా సీటునే జారగిలబడింది. కళ్ళలో రైలు వేగానే వెనక్కి పరుగెత్తి నిలబడి విస్మయమవుతూన్న ప్రకృతి. మనసున ఎక్కడెక్కడో తెగిపోతున్న ఆలోచనలు.

లలిత మొదట్నుంచీ మరబొమ్మలాంటి మనిషేం కాదు. ఆమెకూ రంగు రంగుల కలలు కనే కళ్ళున్నాయి. అందమైన ఆశ లున్నాయి. జీవితం మీద ఆసక్తి, అనుబంధం, ఆరాధన లున్నాయి. తన వెనక బలవంతంగా విడిచి పెట్టవలసివచ్చి పెంచుకుంటున్న దూరం వెనక ఉజ్వలంగా వెలిగిన ఊహలు. వాస్తవంలో పగిలిన ముక్కలు. ఆశల తాలూకు అనుభూతి మనసు పొరలలో ఆరిపోకముందే బొమ్మా, బొరుసూ చూసిన జీవిత క్షణాలు. ..లలిత ఎక్కడి కళ్ళు తెరుచుకుంది.

రామకృష్ణ, తను ఎన్ని కలలు కన్నారు! భవిష్యత్తు మీద ఎన్ని ఆశల గూళ్ళు పేర్చుకున్నారు! ఒకరితో ఒకర జీవితాన్ని ఎంత అందంగా కలబోసుకున్నారు! బి. ఎ. సెకండియర్‌లో ఉండగా రామకృష్ణతో పరిచయమైంది. చదువులో తామిద్దరి మధ్య ఎంత పోటీ ఉండేది! కాలేజీ డిబేట్స్‌లో, మీటింగుల్లో ఎంత సరదాగా పాల్గొనే వారు! కమ్మని కవిత లెన్నో వినిపించి తన్ను భావి

గమ్యం

—'అపర్ణ'

సౌందర్య లహరితో ఊగించిన సాయం త్రాలు ఎంత కమ్మనివి! తొలి రోజు ల్లోని ఆ పరిచయం క్రమంగా స్నేహంగా మారి, చొరవ పెరిగి ఒకరితో ఒకరు జీవితాన్ని పంచుకోవాలని ఆరాట పడ్డారు. ఇరువైపులా పెద్దలుకూడా మెచ్చి అంగీక రించారు. సెకండియర్ పరీక్షలు వ్రాసి తిరిగి అతడు వాళ్ళ ఊరు వెళ్ళబోయే టప్పుడు తన గుండె లెంత గుబులయి పోయినాయి! బయలుదేరేముందు మసక వెన్నెట్లో శివాలయం గుడి మలుపులో పున్నాగచెట్టు నీడన తన్ను దగ్గరగా తీసుకుని నుదుటను తాకిన అతడి పెదాల స్పర్శలోని వెచ్చదనానికి ఆ . . . తరవాత తన మన సెంత అల్లరి పడి పోయింది! సెలవులు ఎంత తియ్యని బాధతో గడిచాయి! మూడవ సంవత్స రంలో హాఫియర్లీ పరీక్షలు ముగించిన ఆ రోజు రాత్రి. . . చీకటి అననిక వెనక తన జీవితం చిక్కిన రక్కసి రాత్రి . . . షోకేసులో బొమ్మగా మిగిల్చి, తృప్తిగా తెల్లారిన రాత్రి.

నిర్లిప్తత ఆవరించిన జీవితంలో నిధిలేని రాజీ కుదుర్చుకుని తెల్లారిస్తున్న రోజుల్లో... గంటల్లో... తన ఆశ, తన కల, తన అనుబంధం, తన జీవితార్థం,

రామకృష్ణ భయం భయంగా తడబడే అడుగులతో, జీవకళ లేని చూపులతో ఆమె వద్దకు వచ్చిన సాయంత్రం—

ఎన్నో క్షణాల నిశ్శబ్దం మిగిల్చి, "నిజం చెప్పడానికికూడా ఎంతో ఆత్మ స్థైర్యం కావాలి కదూ, లలితా?!" అని చివరికెలాగో పలికాడు.

అత దర్శనమయ్యాడు. తన్ను తాను గుర్తించుకుంది. బలహీనంగా నవ్వి పలికింది: "కాదు, క్రిష్ణా! నిజం చెప్పినా, గ్రహించడానికి ఎదుటి మనిషి నిజాయితీ కూడా చాలా అవసరం."

"నన్ను క్షమించు, లలితా!" ఒక్క ఉదుటున తన చేతుల్ని లాక్కుని ముఖం దాచుకున్నాడు రామకృష్ణ.

"పిచ్చి క్రిష్ణా!" భగ్గున మండి కాలి మసైన గుండెల మీద కన్నీళ్ళు చిలికింది. "మనిషి ఎన్నో ఆశిస్తాడు. అనుకున్నవన్నీ జరిగినట్లే భ్రమపడతాడు. జరక్కపోతే భ్రమ తాలూకు బలహీనతతో కన్నీళ్ళు కారుస్తాడు."

"నన్ను ఏడవనీ, లలితా. తనివితీరా ఏడవనీ. కనీసం నీ కోసం కంట తడి పెట్టిన క్షణాల తృప్తినైనా నాకు దక్కనీ."

"ఛీ! కళ్ళు తుడుచుకో. ఏమిటి బొత్తిగా పసివాడిలా!"

లలిత శిరసున చేయి వేసి తాకింది. "నలుగురు ఆడపిల్లల మధ్య ఒక్క మగపిల్లవాడివి. నువ్వు మనిషివి. ప్రేమ ఒక్కటే మనల్ని ఎల్ల కాలం కట్టివేయలేదు. అనుబంధానికి అర్థం లేకుండా జీవితాలు సాగవు. వెళ్ళిరా, క్రిష్ణా! ఎక్కడ ఉన్నా మనం మంచి స్నేహితులం. బాగా చదువు. క్లాసు కోసం ప్రయత్నించు. విష్ యు బెస్టాఫ్ లక్. గుడ్‌బై!"

సాయంత్రం కరిగిపోయింది. మనసు పోయింది. చీకటి జడ విప్పుకుంది. మనిషి చిత్తరువైంది.

కంటిలో బొగ్గు నలుసు పడ్డట్టు తోచి చివ్వున తల తిప్పి కర్చీఫ్‌తో కళ్ళు తుడుచుకుంది లలిత.

"ఉడ్‌యు లైక్ టు షేర్ కాఫీ, మాడమ్?" ఎదురుగా కూర్చున్న ఆంగ్లో–ఇండియన్ భార్య చేతిలోని ఫ్లాస్క్ కార్కు తీస్తూ అడిగాడు.

మొగమాటంగా చూసింది లలిత వద్దన్నట్టు.

"హావ్ ఇట్ ప్లీజ్!" కప్పు అందించాడు.

"థాంక్స్!"

బండి ఏదో స్టేషన్లో ఆగినట్టుంది. ఎక్కే, దిగేవాళ్ళ గలభాకు ఆ దంపతుల పిల్లలు కలత నిద్ర లేచినట్టున్నారు. తల్లి సముదాయిస్తున్నది. మాడాం మూసుతున్నట్టు లేదు.

బాస్కెట్‌లోంచి బిస్కెట్ పాకెట్ తీసి పిల్లలిద్దరికి చెరొకటి ఇచ్చింది లలిత. కృతజ్ఞతగా చూసింది తల్లి. "మే ఐ నో యువర్ గుడ్ నేమ్, ప్లీజ్?"

"లలిత."

బండి కదిలింది. బాగా తెల్లారిపోయింది. ఎండలో చురుకుదనం ప్రవేశించింది. తలమీంచి మఫ్లర్ తీసి మడత వేసి సూట్‌కేసున ఉంచింది లలిత.

కళకళలాడుతున్న ఎగ్జిబిషన్ స్టాల్స్‌ని ఆవరించిన కోలాహలం నడుమ రాత్రి వెలిగించిన వింత సొగసును పరికిస్తున్న లలిత కలవరపడింది.

"జీవం పోసుకున్న గ్రీక్ శిల్పంలా ఉంది. సృష్టికర్త ఏమరుపాటులో భూమి మీదికి జారిన సౌందర్యాధి దేవతలాగా ఉంది. వాట్ ఎ వండర్ డాల్ షి ఈజ్!"

"నిజం. ఆమె బొమ్మ. అద్భుతమైన సౌందర్యం వంపుకున్న శిల్పం. మ్యూజియంలో పదిల పరచదగిన అపూర్వ వైభవం."

"వాడ్డూయు మీన్? !"

"హృదయాన్ని కదిలించే అందాలన్నీ అనుభవానికి నోచుకోక పోవచ్చు. కొన్ని అభిరుచికే బాగుంటాయి. అభిమానించే కళాహృదయానికి ఆమె ఓ కమ్మని అభిరుచి. అంతే!"

ఆ తరవాత నిట్టూర్పు. సానుభూతి. బలహీనమైన నవ్వు. భారమైన నిశ్శబ్దం.

కళ్ళు తిరిగాయి లలితకి, నీళ్ళు నిండి. జ్వరం వచ్చినదానిలా నీరసపడి పోయింది. మరొక్క క్షణం ఆ పరిసరాల్లో నిలవ లేకపోయింది. ఒక్క ఉదుటున ఇంటి కొచ్చి పడింది. గదిలో చేరి తలగడలో ముఖం దాచుకుంది. పగిలిన హృదయం కళ్ళను జారింది. అవును. తనో బొమ్మ. ఈ అందానికి, హృదయానికి లాలన లేదు. మమత లేదు. ప్రేమ లేదు. ఉన్నది, మిగిలినది జాలి, సానుభూతి. అందరికీ తనో ఫ్లవర్‌వేజ్‌లో అలంకరించుకోవడానికి పనికొచ్చే కాగితం పువ్వు. వారి అభిరుచి కో అందమైన వ్యాఖ్యానం — అంతే! జడలోని మల్లెలు తడిశాయి. కళ్ళను కాటుక చారికలు కట్టింది.

ఉదయం తొమ్మిది గంటలప్పుడు వరండా బయట లేత ఎండ పడుతూన్న బోగన్ విలియా చెట్టుకింద కూర్చుని పేజీలు తిరగేస్తున్న హెయిలీ 'ఎయిర్‌పోర్ట్' లోంచి తల ఎత్తి చూసింది లలిత సవ్వడికి. గేటు తీసుకుని వస్తూంది హరిత.

"గుడ్ మార్నింగ్. ఏమిటి ప్రభాత విశేషం? !" పక్కనున్న కుర్చీ చూపించి చిరునవ్వున పలకరించింది హరితను లలిత.

> మిత్రుని గురించి బహిరంగంగా మంచి మాటలు చెప్పు. ఏకాంతంగా ఉన్నప్పుడే అతనిని విమర్శించు.
>
> —పీరాన్

ఆ తరవాత కాఫీ తీసుకురమ్మని పనిపిల్లని లోపలికి పంపింది.

"ఈ వేళకూడా హాస్పిటల్ కెళ్ళ లేదేమిటి? ఇలా అయితే నువ్వు హౌస్ సర్జన్సీ పూర్తి చేసినట్లే."

సన్నగా నవ్వి ఊరుకుంది హరిత, లలిత కేసి చూసి. తిరిగి హఠాత్తుగా పలికింది. "నిన్ను బాధ పెట్టాను కదూ? నిన్ను సంతోష పెట్టాలనుకున్న ప్రయత్నం ఇలా అవుతుందనుకోలేదు. నన్ను క్షమిస్తావా, లలితా?"

"పొద్దున్నే ఏమి టీ అనవసరపు క్షమాపణ! బై ది బై పొగడ్త అనుకోకపోతే నీ ముఖంలో పాథటిక్ ఎక్స్‌ప్రెషన్ వెరీ ఫైన్!" కొంటెగా పలికింది లలిత, తనలో రేగిన బాధావీచికను అదిమిపట్టి.

"హాస్యం కాదు, లలితా!" హరిత గొంతు వణికింది.

వీధి బడినాటి స్నేహం తనది హరితతో. తనంటే పంచప్రాణాలు. తన కేదైనా జరిగితే సొంత తోబుట్టువులా బాధపడిపోతుంది. ఓదారుస్తుంది. తన జీవితాన మమతకు అర్థం హరిత. చేతనున్న పుస్తకాన్ని మూసి, హరిత చేతుల్ని తీసుకుని మృదువుగా నొక్కింది. "మనిషివి కాబట్టి నన్ను మనిషిగా తలచి పొరబడ్డావు. నీకు తెలియదు, హరితా, నే బొమ్మనని!" విషాదంగా శబ్దం చేసింది పెదాల్ని లలిత. తిరిగి చిరునవ్వు పులుముకుని, "చాలా గ్రాండ్‌గా ఎరేంజి చేశారు ఎగ్జిబిషన్. మంచి కృషి కనిపించింది. మరీ కెమిస్ట్రీ డిపార్ట్‌మెంట్ స్టూడెంట్స్ చూపించిన వింతలు భలే తమాషాగా ఉన్నాయి" అంది.

హరిత మాట్లాడలేదు. ఏం మాట్లాడగలదు?

పిచ్చి హరిత! తనకీ బాధ, వేదన అలవాటైనవని తెలియదు. ఎన్ని సరదా క్షణాలు తనకు కన్నీటి చారికలు మిగిల్చాయి! బరువుగా రెప్పలు వాల్చి కుర్చీలో వెనక్కి వాలింది నిట్టూర్పున.

"పుత్తడిబొమ్మ లాగుంది. పాపం, ఆడదానికి జరక్కూడని అన్యాయం జరిగిపోయింది. ఒక్కగానొక్క కూతురు. కడుపుతో దాచుకున్నారు తల్లీ, తండ్రీ. పగవారికికూడా వద్దలాంటి శిక్ష." సంగీతం మాస్టారు నరసయాజులుగారి కూతురు పద్మజ పెళ్ళి కెళ్ళి, ముహూర్తం కాకుండా ఇంటికొచ్చి అమ్మ ఒడిలో తల దాచుకుని పసిపాపలా వెక్కి వెక్కి ఏడ్చిన రోజు...

విజయా అండ్ పిక్చర్స్ంటే తన కెంతో ఇష్టం. గనంతో హాలంతా కిటకిటలాడే 'తేరే మేరే సప్నే' సినిమాకి బయలు దేరినప్పుడు — "నువ్వు వస్తే చాలా బాధపడతావు, లలితా!" అన్న క్లాస్‌మేట్ భారతి సంకోచంలో పలిదాన్ని కన్నీటితో తుడిచేసుకున్న క్షణాలు.

"కాలం, ఖర్మం కలిసొస్తే అదీ ఈ పాటికి ఇద్దరు బిడ్డల తల్లి కపించింది. మొగ్గలోనే రాలిపోయింది దాని గీత." పెదనాన్న కూతురు వరలక్ష్మి అక్కను చూడటలంటే పేరంటానికి కెళ్ళొచ్చి కుమిలిపోయిన సాయంత్రం . . . ఎన్నో, ఇంకెన్నో మోయలేని వేదన లగిల్చి, పెళ్ళికెళ్ళ ప్రాయానికి అరవై సంవత్సరాల వైరాగ్యాన్ని తెచ్చి పెట్టాయి. ఆ తరవాత తనెప్పుడూ బయటికి కెళ్ళలేదు. ఏ సరదాకు నోచుకోలేదు. మరే సంబరంలోనూ పాలు పంచుకోలేదు. సాధ్యమయినంత వరకూ మనుష్యుల్ని తప్పుకు తిరిగింది. తన్ను తానే ఇంటి నాలుగు గోడల మధ్య వెలివేసుకుంది. ఏడాది క్రితం ఈ ఒంటరితనం, దిగులు, నిస్పృహ భరించలేక అరుణాచలం వెళ్ళి ఆశ్రమంలో చేరదలుచుకుంది. అమ్మా, నాన్నా పసివాళ్ళలా విలవిల్లాడిపోయారు. వాళ్ళను కాదనలేని బలహీనత తను అధిగమించలేకపోయిం దప్పట్లో. తాత్కాలికంగా ఆ ప్రయత్నం విరమించుకుంది. మళ్ళీ ఇన్నాళ్ళకి నిన్నటి రోజున హరిత బలవంతాన్ని తోసిపుచ్చలేక, నిగ్రహించుకుని వదిలి పెట్టిన ప్రపంచంలోకి తొంగి చూసింది. మార్పు లేదు. తనకి మార్పు ఉండదు. తన్నెరిగిన మనుషుల మధ్య తను వెలితి తన కెప్పుడూ గుర్తుంటుంది. అందుకనే కొత్త ప్రాంతానికి, కొత్త మనుషుల మధ్యకు కొత్త జీవితం గడపడానికి, తనని మరిపించే వాతావరణంలోకి మార్పు కోసం పరుగులు తీస్తూంది.

రైలు ఆగింది. ఉలికిపడి కళ్ళు విప్పింది కుదుపుకు లలిత. తల తిప్పి ప్లాట్‌ఫారమ్ మీదికి చూసింది. అంతకు ముందు స్టేషన్లోనే దిగిపోయినట్లున్నారు ఆంగ్లో–ఇండియన్ దంపతులు. తను సరిగా గమనించలేదు. మెల్లగా సూట్‌కేసు తీసుకుని కంపార్ట్‌మెంట్ బయటకు నడిచింది.

నక్షత్రాల జల్లు

గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ

ఎక్కడిదో చెట్టు ఒకట వెలుగెత్తి పిలిచింది
చల్లటి తన నీడ పూల పాటగా పరిచింది —
పిట్ట ఒకటి సీలిమలో ఏందుప్పగా మారింది
కష్టపడే భూమిమీద కంటనీరు చారింది —
తోటల్లో ద్రాక్షపండు ఎండ త్రాగి బలిసింది
పన్ను తగిలితే చాలు రసము ప్రవ్వి పడుతుంది —
చేతులెత్తి గ్రీష్మానికి చెమట చెట్టు మొక్కింది
గగనానికి ఇంద్రధనుసు కలగాలని కోరింది —
గుండె ఇచ్చి గాయాలను మనసు కొనుక్కున్నది
బ్రతుకు సంతరో చివరకు పాటసారి అయినది —
రాత్రుల్లో వీచే నక్షత్రాల జల్లుల్లో
కలలు దాలజాలికలై గంతులు వేస్తున్నవి
తిమిరలహరిలో పడవలు తేలిపోవుచున్నవి. ★

"మళ్ళీ ఎన్నాళ్ళకి చూశాను, అమ్మలూ!" లలిత చేతిలోని సూట్‌కేసు అందుకుంటూ ఆపేక్షగా పలికాడు గౌరీపతి. కళ్ళజోడు వెనక అతడి కళ్ళు ఆర్ద్రమయ్యాయి.

ఎంత మారిపోయారు మామయ్య! వయస్సు మించి పండిపోయాడు. లాల్చీ, పైజామా, ఓవర్ కోటులో మూర్తీభవించిన బెంగాలీబాబులా ఒట్టంగా పెంచిన నెరిసే నెరియని గెడ్డాలు, మీసాల వెనక నుంచి ఋషిలా ఉన్నాడు. "బాగున్నావా, మామయ్యా?"

"ఓ, నిక్షేపంగా! మీ నాన్న నిన్నే పట్నాన వదిలి పెట్టి పంపిస్తానని ఉసుకో లేదు. పెళ్లిగాక పూర్వమేనిని చిన్నప్పుడు ఎండా వానా వడిపొచ్చిన్నప్పుడు అట్ల ఆశ్లగా గెంతులేసినట్లుగా అడాలనిపిం చింది."

మామయ్య మాటలు మారలేదు. ఆ సరదా, చలాకీతనం మారలేదు. పిల్లలకే కాదు తెలియని పిల్లల ఆటలు, పెద్దవాళ్ళలు మామయ్యకు తెలుసు. తన చిన్నప్పుడు సాయంత్రం పూట పిల్ల లందర్నీ చేర్చి ఎన్ని ఆట లాడించేవాడు! ఎన్ని సమ్మోహనమైన రాజుల కథలు చెప్పేవాడు! స్మృతికి తెచ్చుకుంటే అవన్నీ నిన్నటివిలా తంపిస్తాయి.

"అన్నట్లు ఓ చక్కని అత్తయ్యను తీసుకొస్తానని పిల్లల్ని ఎప్పట్నుంచో ఊరిస్తున్నాను. నువ్వు గడపలో అడుగు పెట్టేసరికి స్వాగత మివ్వడానికి ఎన్ని కళ్ళు ఎదురు చూస్తుంటాయో నువ్వే చూస్తావు." మామయ్య మాటలకు ప్రతికరింతగా చూసింది లలిత. ఎన్నాళ్ళకి తన కోసం నిరీక్షించే కళ్ళలోకి చూడ బోతూంది!

ప్లాట్‌ఫారమ్ దాటి బయటపడి ఒక్కొ మాట్లాడుకుని మెల్లగా బయలుదేరా రిరువురు.

పచ్చని పొలాలు. ఒట్టొ ఎత్తయిన కొండలు. చిన్న చిన్న పిల్లనాగులు. మబ్బు తునకలు విడగా నీలిమ దాలుస్తూన్న ఆకాశం. కొండల దిగువ పడి ఎడని ఎండపొడ. ఆ నీడను అక్కడక్కడా నిలిచి పచ్చిక మేస్తూన్న తెల్లటి ఆవులు. ఎప్పుడో తనూ, హరితా కలిసి సుధేందు రాయ్ 'ఉపహార్' చూసిన రోజుల్లో "కళాకారులకు బహిఃప్రపంచం ప్రాణం. అందుకే బాపు తన చిత్రకల్పనలన్నీ ప్రకృతి ఒడిలో పండిస్తాడు" అన్న హరిత మాటలు గుర్తొచ్చాయి లలితకు, పరిసరాల్ని గమనిస్తున్నప్పుడు.

"ఇదుగోనర్రా మీ అత్తయ్య!" అంటూ లలితను చూపించాడు గౌరీపతి గుమ్మంలో అడుగు పెట్టడంతోనే. చుట్టూ చేరిన పిల్లల కేసి ఓ మారు చూసింది లలిత. నాలికత లేని పెదిరాలు. జిడ్డోడుతున్న ముఖాలు. చెల్లాచెదు పోగులు. మెడలలో పూసల దండలు. మోచేతులపు రాగి తాయెత్తులు. చిమిడి ముక్కులు. చిరుగుపట్టిన గుడ్డలు. రకరకాల గుడ్డలు అడ్డదిడ్డంగా కలిపి కుట్టిన గౌనులు. కొటున్నటిని మింపించే ఏమీ తెలియని అమాయకమైన మెరు స్తున్న కళ్ళు. లలితచూరా సెప్పి మాట్లాడ లేదు.

"ఆనవ్యాంగా ఉన్నట్టుంది కదమ్మలూ?" అన్నాడు గౌరీపతి, లలిత మౌనాన్ని అర్థం చేసుకున్నట్టుగా.

"లేదు, మామయ్యా! కట్టే పెట్టె ఆ కళ్ళలోని లేతదనం ఎంత చూసినా తనివి తీరడం లేదు." పలికింది లలిత, తన బాస్కెట్లోంచి బిస్కెట్ల పెకెట్ తీసి బిస్కెట్లు పిల్లలకి పంచుతూ.

"అదే వాళ్ళకు గొప్ప సౌందర్యం, అమ్మలూ!" అంటూ ఆప్యాయంగా లలిత భుజం మీద చేయేసి లోపలికి నడిపించాడు గౌరీపతి.

ఆ ప్రాంతానికి నాలుగు మైళ్ళ దూరంలో ఓ చిన్న పట్టణం ఉంది. నిత్యావసర వస్తువులు వారాని కోమారెళ్ళి తెచ్చుకుంటారు అక్కడి వాళ్ళు. నెలకు రెండు మార్లు మామయ్య పిల్లలందర్నీ వెంటబెట్టుకుని నగరంలోని వింతలు, విశేషాలు, మంచి సినిమాలు చూపిస్తుం టాడు. ఓ సంవత్సరం నుంచి ఆ పట్టణం మునిసిపాలిటీవారు కొంత గ్రాంటు, కొన్ని పుస్తకాలు శాంక్షన్ చేశారు మామయ్యకి. ఇలాటి కార్య క్రమాల్లో ఉత్సాహం ఉన్న ఓ డాక్టరు పది రోజులకో మారు వచ్చి పిల్లల్ని పరీక్ష చేసి పోతుంటాడు. ఆరోగ్యం కోసం కొంతమంది మారాజులు అక్కడి రెండు నెలల తరబడి ఉంటుంటారు. ఇప్పుడు వచ్చిన నెల రోజుల్లోపల లలిత మామయ్య ద్వారా తెలుసుకున్న విశేషాలు. వచ్చిన రెండో వారంలో వాతావరణం మార్పు లలితమీద పని చేసి దగ్గు, పడిసెం పట్టాయి. తరవాత మెల్లగా నిమ్మళించాయి.

తను వచ్చాక మామయ్య మంచి భోజనం చేయగలుగుతున్నాడు. సాయం త్రం పూట మంచి మంచి పుస్తకాలు చదివి వినిపించేవాడు లలితకి. తనకు తెలియకుండానే పరిసరాల్ని అలవాటు చేసుకుంది. ముఖ్యంగా సౌమిత్రి పరిచయం తన్ని చాలా మార్చేసింది. జీవితం పట్ల ఆలోచికమైన అవగాహనను పెంచింది. సౌమిత్రి స్నేహం — ఓ గొప్ప అనుభూతి!

"ఇతను సౌమిత్రి. నా సాయంత్రా ల్లోని సౌందర్యం, సరదాల్లోని సంతోషం, ఆలోచనల్లోని జీవం, కొంతకోయిన నా జీవితంలో చేమర్చిన అనుబంధం" అంటూ పరిచయం చేశాడు మామయ్య వ్యక్తిని గౌరీపతి. లలిత ఎప్పుడూ పదిరోజుల క్రిందట.

మామయ్య చెప్పిన వ్యక్తి కేసి ఆతిశయంగా చూస్తుండిపోయింది లలిత. అప్రయత్నంగానే గౌరవాన్ని కలిగించే వ్యక్తిత్వం. గంభీర్యం. ఎప్పుడూ అల్లరి పడుతూ చూసే పిల్లల్ని పలకరించే స్వరం.

"అది మాస్టారి అభిమానం. నేను ఉద్యోగ కాకి నిగాడ్డి నగట చిన్న లోకం దాటివా, నిజంగా గాయలు పాడిన వాడు. ఉత్త స్పెషల్ మాయావ్."

"ఫరవాలేదు. ఇంకే ని ఉన్నద్యం మ్రం నుయిపాల ని చెప్పటం."

మామయ్య మాటలకు నవ్వుకున్నా రూ లిరు.

"మాస్టారూ! మీరు మొన్న పిల్లల్ని ట్రెఫికోసం ఉన్నారు" అన్నాడు సౌమిత్రి, మామయ్య కోసం పిచ్చిడం పూర్తికాకుండానే.

"మరి ఇప్పుడు లోతుపాతులు, ఇవి వివర కాలం. లలిత నా కోడలు. 'గుడ్ నెస్' అని పదానికి అర్థం. బి. ఎ. చదువుకుంది. డిగ్రీ చెయ్యమని ఎంత నచ్చజెప్పినా విన్లేదు. నా దగ్గర ఉన్నప్పుడు ఇంత ఇదయింది. కోసే కొంత సాహిత్యపు విషయాల్లో కొద్ది ఇంటరెస్టు." సిగ్గుగా తల దించుకుంది మామయ్య మాటలకు.

"వెరీగుడ్, మాస్టారూ. వసుకి ఏదో ఒక కంపెనీ అప్పుడాలేడ!" అన్నాడు సౌమిత్రి ఉత్సాహంగా.

"చూడండి, లలితగారూ, అభిరుచి కోసం ఎమ్. ఎ. తెలుగు చదివాను. లౌకిక జీవనం కోసం ట్యుటోరియల్ కాలేజీలో ట్యూటర్‌గా రాజీ పడ్డాను. రొన్నుంచి రెండు రోజుల కోసమైనా ఇక్కడి కొచ్చి మాస్టారితో గడపక పోతే నాకు తోచదు మరి." క్షణకాలం పరిచయంతో నదురూ బెదురూ లేకుండా ఎంత చొరవగా మాట్లాడుతున్నాడు! ఎందుకో ఎబ్బెట్టు తోచలేదు అతడి ధోరణి లలితకి. ఇంకా ఇంకా అతడి మాటలు వినాలనిపించింది.

ఆ తరవాత దొర్లిపోయిన రోజుల్లో లలిత అతడి మాట వెన్నో విన్నది. తన నెన్నో చెప్పింది. బలవంతంగా విడిచిపెట్టిన అభిరుచు లెన్నో లలిత అతడితో కలబోసు కుంది.

బుచ్చిబాబు కథలు, అరుద్ర అంత్య ప్రాసల సొగసులు, బాపూ బొమ్మలు, సైగల్ పాటలు, ఫాలీ మిస్త్రీ కెమెరా అందాలు, విజయానంద్ సినిమాలు, సోఫియా లారెన్ హిస్ట్రియానిక్ టాలెంట్స్, రాజా భరతన్ జర్నలిజం, సద్యూచ్ హాండోలిన్ బిట్స్. . ఎన్నో

విన్నీ పెరిగిన వారి సాన్నిహిత్యం వదులు . . .

ఆ రోజు శ్రావణ పూర్ణిమ.

పరిసరాల్ని ఆవరించిన నిశ్శబ్దం అనుభూతికి అలౌకికంగా అయి ఏడు తున్న వేళ. సన్నగా వీస్తున్న పిల్ల తెమ్మెరకు పులకరించి కొబ్బరిచెట్టు ఆకుల కదలికలు సొగసు తీర్చిన వెన్నెలకు గిలిగింత లిడుతుండగా సరస్సు చెదిరి చెదరని మెరుగుచిలుం రేకల్లో. . .

"మీరు బాగా పాడతారట."

"మాస్టారు చెప్పారా? !"

"అంటే పాడరా దనేగా!" స్నిగ్ధంగా చూసింది లలిత.

"గడు సాయే!" సన్నగా నవ్వాడు సౌమిత్రి.

"గోపాలకృష్ణుడు నల్లన
గోకులములో పాలు తెల్లన
కాళిందిలో నీళ్ళు చల్లన
పాట పాడవె నా గుండె ఝల్లనా..."

మెత్తని గొంతుక సౌమిత్రి స్పందనగా సాగుతున్నాడు.

జాంసరస్వతి గొంతు తన కెంత ఇష్టం! ఆ పాట మరీను. ఎంత చక్కగా పాడాడు! లలిత పరవశంగా చూస్తూండి పోయింది అతడి కేసి. శాశ్వతంగా కావాలని పించే హాయి మనసున. ఎన్నాళ్ళకి? ఎన్నేళ్ళకి?

"నిద్ర వస్తున్నట్టుంది మీకు— వెడదామా?" తుళ్ళిపడి చూసింది లలిత, సౌమిత్రి పిలుపుకి.

"ఇక్కడే ఇలాగే నిద్ర పోవాలనిపిస్తోంది." మెల్లగా లేచింది.

"అంత బాగుందా? !"

"అబద్ధంకూడానా? !"

"అదృష్టవంతుణ్ణి!" అతడి గొంతున ఏదో తెలియని స్పందన.

అర్థం కాలేదు లలితకి.

నెల రోజుల క్రితం ఆరోగ్యరీత్యా వచ్చి ఉంటూంది ఆ ప్రాంతంలో శ్రీదేవి బాగా డబ్బు, పలుకుబడీ ఉన్నామె ఆవిడ. చిన్నతనంలోనే భర్త పోయాడు. ఎప్పుడూ ఏవో సాంఘిక సంక్షేమ కార్య క్రమాలంటూ ఊపిరి తిరగకుండా పని చేస్తుంటుంది. మామయ్యకు బాగా తెలిసి నావిడకూడా. నాలుగైదు రోజుల్లో తిరిగి వెళ్ళిపోతూందట. తన్నొకసారి పంపించమని కబురు చేసిందట. మామయ్య వెళ్ళి రమ్మన్నాడు తన నా రోజు సాయంత్రం. క్రితం రోజు రాత్రి మామయ్యకు కొంచెం ఉష్ణం చెయ్యడం వల్ల తనొక్కర్తే బయలుదేరక తప్పలేదు ఆమె దగ్గరికి. ముక్కూ ముఖం తెలియని మనిషి దగ్గరకు ఒంటరిగా వెళ్ళడం ఇబ్బందిగా అనిపించింది కానీ, వెళ్ళకపోతే ఆమె నొచ్చుకోవచ్చు.

ఎంతో మర్యాదగా ఆహ్వానించి, పలకరించింది లలితను శ్రీదేవి. మామయ్య గురించి అడిగింది. ఏవేవో కబుర్లు చెప్పింది. చాలాసేపు గడిచాక మాటల సందర్భంలో అంది లలిత కేసి చూస్తూ: "గౌరీపతిగారు నీ విషయం చెప్పారు. బహుశా నేను రెండు మూడు రోజుల్లో తిరిగి ఢిల్లీ వెళ్ళవచ్చు. ఆర్ఫన్స్ కోసం మామూలు శరణాలయాల్లా కాకుండా ఓ చిన్ని ఛిల్డ్రన్స్ నర్సింగ్‌హోమ్ స్టార్ట్ చేస్తున్నాము. నీ లాంటి మంచి పేషన్స్ కలిగిన హెల్త్ ఇన్‌స్ట్రక్టర్ చాలా అవసరం. మీ మామయ్యకు నే నింకా ఏం చెప్పలేదు. మరి నీ కిష్టమైతే. . ."

ఇబ్బందిగా చూసింది లలిత శ్రీదేవి కేసి. వెంటనే ఏం సమాధానం చెప్పలేక పోయింది. మాటల కోసం వెదుక్కుంది చాలా క్షణాలు.

"ఇప్పటికిప్పుడే చెప్పమని కాదు. బాగా ఆలోచించుకునే తెలియజేద్దువుగాని. కాక పోతే నా ఉద్దేశ్యం నీకూ పీస్‌ఫుల్ లైఫ్ ఉంటుందని."

ఆ తరవాత మళ్ళీ కలుస్తానని చెప్పి బయట పడింది లలిత ఆమె చెంతనుంచి. ఆమె మాటలు తన్నేదో పెద్ద దేవతను చేసి మాట్లాడినట్లుగా అనిపించి శరీర మంతా ఒక్కసారి ఉబ్బిపోయినట్లు తేలి పోతున్న అడుగులతో నడవసాగింది.

* * *

"మీరు ఆశీర్వదిస్తే ..."

గుమ్మం బయటే ఆగిపోయింది లలిత, లోపలి కడుగెయ్యబోయి.

"హౌ క్రూయల్ ది గాడ్ ఈజ్, సౌమిత్రీ? ! నువ్వు ఆశిస్తున్న అనుబంధానికి ఆమె... షి లాస్ట్ హెర్ సెల్ఫ్! ... అది బి. ఎ. మూడో సంవత్సరం చదువు తున్నప్పుడు దానికి పెద్ద జబ్బు చేసింది. విపరీతమైన కడుపు నొప్పి వచ్చేది. నరాలు తెగిపోతున్నట్లుగా బాధపడేది. ఏవో మందులు వాడినా, తాత్కాలిక ఉపశమనమే అయింది. చివరికి ఆ బాధ సీరియస్‌గా విషమించేసరికి హాస్పిటల్లో జాయిన్ చేశారు. ప్రాణం దక్కాలంటే గర్భ సంచీ తీసెయ్యాలన్నారు డాక్టరు, పరీక్ష చేసి. వద్దని కూతుర్నే శాశ్వతంగా దూరం చేసుకోలేకపోయారు తలి దండ్రులు. పెళ్ళి చేసుకోవచ్చునని, దాంపత్యం చేయవచ్చని, సంతానం కలిగే అవకాశం మాత్రం ఉండదని అన్నారు. చివరకు జీవితాన్నే పణంగా పెట్టి మనిషిని దక్కించుకున్నారు."

"మా ... స్టా ... రూ! ..."

"చూడు, సౌమిత్రీ, జీవితంలో మన సుతో, ప్రేమతో దాంపత్యం చేసే స్థాయి మనిషికి వార్ధక్యంలోనే సాధ్యం. మీ రిద్దరూ ... నీకు తెలుసు!"

"అయామ్ సారీ, మాస్టారూ! మనిషి జీవితానికి భగవంతుడి మరో తీర్పు మొదటి సారిగా విన్నాను. కాదు, చూశాను. ఒకందుకు నేను చాలా అదృష్ట వంతుణ్ణి, మాస్టారూ! మీకు చెప్పినది లలిత దగ్గ రింకా మిగల్లేదు. ఇప్పట్లో ఆమెకు కనబడే ప్రయత్నం చెయ్యను. వస్తాను. గుడ్ నైట్!"

పక్కకు తప్పుకుంది లలిత చీరకొంగు శిరసు కొచ్చాదనగా. ఆమెని గమనించని సౌమిత్రి దూరంగా చీకట్లో కలిసి పోయాడు. అతడికి తెలియదు— ఆ చీకట్లో లలిత మళ్ళీ వెలిసిపోయిన మనిషైందని, చిక్కిన స్వస్థత ఒక్క సారిగా గాలిలో కలిసిపోయి మళ్ళీ బొమ్మ అయిందని. లలిత ఏడ్చింది. పిచ్చిగా ఏడ్చింది. కళ్ళ వెంట నీరు కారలేదు.

"శ్రీదేవిగారి దగ్గిర కెళ్ళొచ్చావా, అమ్మలూ? చీకట్లో నిలబడ్డావేం? లోపలికి రా." ఆంతరుతో గుమ్మం వెలుపల కొచ్చిన గౌరీపతి, లలితను చూసి పలికాడు. మౌనంగా లోనికి నడిచింది. గౌరీపతికి తెలియదు తనూ లలితకు మరో మజిలీ అని.

రెండు రోజుల తరవాత అనుకో కుండా హఠాత్తుగా మధ్యాహ్నపు టెండలో వచ్చిన లలిత కేసి అధాట్టుగా తలఎత్తి చూసింది శ్రీదేవి.

"ఢిల్లీ ఎప్పుడెడుతున్నారు మీరు?"

"రేపే ప్రయాణం. నేనే నీకు సాయంత్రం కబురు చేద్దామనుకుంటు న్నాను." కుర్చీలో లలితను కూర్చుండ జేసి, కూజా వంపి నీళ్ళు అందించింది శ్రీదేవి.

"మీతో రావడానికి అభ్యంతరమా?"

శ్రీదేవి కర్థమయింది. "బలవంతం, మొగమాటం నా కిష్టం ఉండదు మరి."

"మనస్ఫూర్తిగానే."

"తప్పకుండా." లలిత చేతి నందు కుని మృదువుగా నొక్కి విడిచింది శ్రీదేవి.

విశ్రాంతిగా చూపిం దామెకేసి లలిత.

తనకు మరి మామయ్య దగ్గర మనుగడ అసాధ్యం. సౌమిత్రి జ్ఞాపకాలు తన్ను పిచ్చిదాన్ని చేస్తాయి. గుప్పిట తెరుచుకుంది. తను ఊహించలేక పోయింది. ఆసక్తి లేనిచోట జీవిత మసాధ్యం. లలిత నిశ్చయించుకుంది.

"అమ్మా, నాన్నా బాధపడతారేమో? ఒక్కసారి వాళ్ళ క్కనిపించి ..."

"తిరిగి వెళితే కోలుకోలేని బలహీను రాలినై పోతాను. నన్ను ఇలాగే సాగనియ్యి, మామయ్యా! దుఃఖం శాశ్వతం కాదు. అనుబంధ మొక్కటే. మెల్లగా వారికి నువ్వే తెలియజెయ్యి."

'అనుభవసారం జీవితం. నేర్పితే వచ్చేవి కాదు ఆ మాటలు.' లలితకేసి చూస్తూ

ముంగిలి చిత్రం—ఎస్. ఎస్. వెంకటేశ్ బాబు (నిజామాబాద్)

వేదాంతిలా నవ్వాడు గౌరీపతి.

"విష్ యు ఎ హేపీ యండ్ పీస్ ఫుల్ లైఫ్!" స్టేషన్లో తడి కళ్ళతో వీడ్కోలిస్తున్న మామయ్య కణ్వ మహ ర్షిలా తోచాడు లలితకి. పిల్లలకి తెలియ కుండా కావాలనే రహస్యంగా బయలు దేరింది. కారణం మామయ్యకు తెలుసు.

ఎక్కవలసిన రైలు ఇన్నాళ్ళకి లలిత నెక్కించుకుని మరీ కదిలింది ముందుకు.

క్షణాలు ... గంటలు ... పట్టాల మీద జోరుగా అయ పడుతూంది రైలు ఢిల్లీ కేసి.

ఆర్ఫన్స్ ... అనాథలు ... తల్లి తెరగని వాళ్ళందరికీ తను తెలిసే అమ్మ. వాళ్ళచేత అలా పిలిపించుకోవాలి. ఆ పిలుపు ఒక్కటే చాలు స్త్రీ జీవితం స్థిరం కావడానికి, మనసు స్తిమితపడ డానికి. లలితగా తను వాళ్ళకి తెలియదు; వాళ్ళ కవసరం లేదు కూడా. తనకూ అంతే. వాళ్ళ బోసినవ్వులు, తప్పటడుగులు, అమాయకమైన చూపులు — అదే తనకు జీవితం. అదే తన ప్రపంచం. అదే తన తృప్తి. అక్కడే తనకు నిజమైన విశ్రాంతి. లలిత నిండుగా ఊపిరి తీసింది తేలికపడిన గుండెతో.

వేగం పుంజుకుంది రైలు.

గమ్యం అందుకుంది రైల్లోని లలిత. ★